

حقوق فرزندان ؛ فصل هفتم : فرزند و جامعه 5- پرهیز از دلبستگی به دنیا

زندگی در دنیا و استفاده از لذات و نعمتهای آن امری فطری است و کسی نمی تواند جلوی استفاده افراد از این حق مشروع را بگیرد. قرآن مجید نیز در آیات متعددی استفاده از این حق مشروع را بیان نموده است و ائمه معصومین - علیهم السلام - با کسانی که فکر می کردند؛ زهد در دنیا یعنی زنده پوشی و گوشه گیری و عزلت و محروم ساختن خود از نعمتها، سخت مقابله کرده اند. اما ناگفته نماند که در کنار آن به يك مسأله مهمی هم اشاره کرده اند که موضوع بحث ما است . آن مسأله مهم اینست که معصومین ع ...

حقوق فرزندان ؛ فصل هفتم : فرزند و جامعه 5- پرهیز از دلبستگی به دنیا

زندگی در دنیا و استفاده از لذات و نعمتهای آن امری فطری است و کسی نمی تواند جلوی استفاده افراد از این حق مشروع را بگیرد. قرآن مجید نیز در آیات متعددی استفاده از این حق مشروع را بیان نموده است و ائمه معصومین - علیهم السلام - با کسانی که فکر می کردند؛ زهد در دنیا یعنی زنده پوشی و گوشه گیری و عزلت و محروم ساختن خود از نعمتها، سخت مقابله کرده اند.

اما ناگفته نماند که در کنار آن به يك مسأله مهمی هم اشاره کرده اند که موضوع بحث ما است .

آن مسأله مهم اینست که معصومین - علیهم السلام - در عین اینکه ما را به توسعه بخشیدن به زندگی دنیا و امکانات آن و استفاده از نعمتهای خدادادی رهنمود داده اند، از تکیه کردن و وابستگی به دنیا نیز ما را سخت بر حذر داشته اند، زیرا دلبستگی به دنیا یعنی فریفتگی به آمال و جلوه های مادی و در غلتیدن در کام تمایلات و خواستههای اشباع ناپذیر، حیات طیبه بشر را به خطر می اندازد و چشم و دل آدمیان را نابینا و معرفتشان را به ظاهر محدود می سازد.

دلبستگی به دنیا یعنی بر آرزوها و تکیه کردن و از کاروان خیر و سعادت عقب افتادن و روشن است که این دلبستگی رام نشدنی چه اندازه می تواند سدباب خیرات گردد و انسانها را از حرکت تکاملی و عمل به تکالیف دینی باز دارد.

بدین جهت است که پیامبر و معصومین - علیهم السلام - ما را شدیداً از دلبستگی و علاقمندی به دنیا نهی کرده اند و خود آنان در حالیکه در دنیا زندگی می کردند، اما حتی برای یک لحظه هم به دنیا دل نبستند، اگر تمام ذخائر دنیا در دستشان قرار می گرفت خوشحال نمی شدند و اگر همه مردم دنیا نیز به آنان پشت می کرد و همه امکانات زندگی از دستشان می رفت حسرت و تاسف نمی خوردند.

و این است معنی واقعی زهد در دنیا و قرآن هم به این معنی اشاره کرده است : لکیلا تاءسوا علی ما فاتکم ولاتفرحوا بما اءتاکم . (529)

به از دست رفته ها تأسف نخورید و به آنچه خدا به شما می دهد شادمان (و مغرور) نگردید.

دنیا دریایی است ژرف و غرق شدگان آن ...

امام کاظم (علیه السلام) به هشام فرمود: هشام ! لقمان به پسرش گفت : یا بنی ان الدنيا بحر عمیق قد غرق فیه عالم کثیر، فلتکن سفینتک فیها تقوی الله و حشوها الایمان و شرعها التوکل و قیمها العقل و دلیلها العلم ، و سکانها الصبر. (530) فان نجات فبرحمه الله و ان هلاکت فبذنوبک . (531)

ای پسر دلبندم ! دنیا دریایی است ژرف و جهانی بسیار در آن غرقه اند، باید کشتی تو در این دریای ژرف تقوای الهی و درونش ملامال از ایمان باشد. و بادبانش توکل و ناخدایش خرد و راهنمایش دانش و نگرش صبر. پس اگر نجات یافتی در پرتو لطف و رحمت خدا بوده و اگر هلاک شدی نتیجه و کیفر گناهانت بوده است .

فریب دنیا پرستان را نخور

علی - علیه السلام - در وصیتی به فرزند خود امام حسن مجتبی (علیه السلام) فرمود: پرهیز از اینکه فریب کسانی را بخوری که می بینی به دنیا تکیه کردند و بر سر آن (چون درندگان) همدیگر را می درند، بدان که اهل دنیا چون سگان ولگرد و درندگان خونخوارند که بر یکدیگر چنگ و دندان نشان می دهند. زور مندشان ، ضعیفشان را می درد، و بزرگشان ، کوچکشان را می خورد. دنیا اهل خود را از راه هدایت و اعتدال بیرون برده و گمراه ساخته است . در نتیجه دنیا پرستان در حیرت و بهت زدگی فرو رفته اند و در فتنه دنیا عرق شده اند.

آنان دنیا را پروردگار خود ساخته (و به پرستش آن پرداخته اند) در حالیکه دنیا آنان را به بازیچه گرفته و اینان نیز بازی خورده دنیا هستند. در نتیجه ماورای دنیا را به فراموشی سپرده اند. پسر جانم ! مبدا عیوب و زشتی های فراوان دنیا تو را بد سیرت سازد. اهل دنیا بمنزله چهارپایانی هستند که عده ای از آنان بسته و اهلی هستند و دسته ای دیگر وحشی و رها شده . عقول (دنیا پرستان) گمراه گشته است و سوار بر مرکب چموش جهل و نادانی در بیابان ناهموار و بیراهه سر به چرا داده اند.

متحیر و سرگردان و آفت زده اند. در صحرائ سنگلاخ و بی نهایت جانفرسا رهایند بی شبان و راهبری که آنان را سرپرستی و هدایت کند، آرام آرام پیش می روند تا در پرده تاریکی و ظلمت محض فرو روند. و نزدیک است که آنکه شتاب ورزیده ، از راهش برگردد.

فرزندم ! بدان کسیکه مرکب شب و روز است ، (زمان بر او چیره و حکمفرماست) خواه ناخواه او را می برند گرچه خود نخواهد و خدا جز ویرانی دنیا و آبادانی آخرت را اراده نکرده است . (532)

لقمان حکیم به فرزند خود فرمود: یا بنی لاتءامن الدنيا و الذنوب والشیطان فیها. (533)

فرزندم ! از دنیا و گناهان و از شیطان در عرصه دنیا هرگز ایمن مباش .

دنیا را تکیه گاهت قرار مده

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: از مواعظی که لقمان به فرزند خود داشت این بود: یا بنی لاترکن الی الدنيا و لاتشغل قلبک بها، فما خلق الله خلقا هو اءهون علیه منها، اءلاتری انه لم یجعل نعیمها ثوابا للمطیعین و لم یجعل بلاءها عقوبه للعاصین . (534)

فرزندم ! دنیا را تکیه گاه خود قرار مده و قلبت را به آن مشغول مکن زیرا خداوند آفریده ای پست تر از دنیا نیافریده است . آیا نمی بینی که خداوند نعمتهای خود را، پاداش اطاعت کنندگان و نیکان قرار نداده است . و بلا و گرفتاری هایش را، کیفر گنهکاران در نظر نگرفته است .

امیر مؤ منان (علیه السلام) به فرزند خود محمد حنفیه چنین سفارش می کند: یا بنی ایباک والاتکال علی الاءمانی فانها بضائع النوکی و تثبیط من الآخره . (535)

فرزندم ! مبدا بر آرزوها تکیه کنی که آن کالای احمقان و باز دارنده آدمی از راه آخرت است .

هشدار امام زین العابدین (علیه السلام)

امام سجاد (علیه السلام) در سفارشی به فرزند خود امام محمد باقر (علیه السلام) می فرماید: و اعلم ان الساعات تذهب عمرك و انك لاتنال نعمه الا بفراق اءخرى، فایك و الامل الطویل، فكم مؤ مل اءملا لایبلغه و جامع مال لایاءكله و مانع ماءسوف یترك، لعله من باطل جمعه و من حق منعه اءصابه حراما و ورثه، احتمال اصره و باء بوزره ذلك هو الخسران المبین. (536)

فرزندم! سپری شدن ساعتها و دقیقه ها عمر تو را سپری می سازد و با خود می برد و بی تردید به هیچ نعمتی نمی رسی مگر آنکه نعمت دیگری را از دست داده باشی، از آرزوی دراز برحذر باش زیرا چه بسیارند آرزومندانی که به آنها نمی رسند و گردآوردگان ثروتی که از آن بهره مند نمی شوند و بخیلانی که اموال خود را از نیازمندان منع می کنند و باقی می گذارند و می روند. شاید آن ثروت را از راه باطل جمع کرده و حقوق آن نپرداخته باشند، ثروتی را که از راه حرام بدست آورده و به دیگران به ارث گذاشته و بار سنگین مسؤ ولیت آن را به دوش گرفته و با دستاورد گناه ناشی از آن اموال دنیا را ترك گفته است و زیانکاری و خسارت آشکار همین است.

به گونه ای در دنیا زندگی کن که به آخرت ...

لقمان حکیم به فرزند خود گوید: یا بنی لاتدخل فی الدنیا دخولا یضر بأخرتك ولاتتركها تركا تكون كلا علی الناس. (537) فرزندم! در امور دنیا آنچهان وارد مشو که به آخرت ضرر بزند و آن چنان هم امور دنیا را کنار مگذار که سربار دیگران باشی (هم از نعمت های دنیا استفاده کن تا سربار دیگران نشوی و هم به آن دل مبند).

دنیا فزونی مکن زیرا از ضرر آن ...

و نیز فرمود: و لاتكثر من الدنیا فانك علی غفله منها وانظر الی ما تصیر منها. (538)

بر داراییهای دنیا میفزرا. زیرا از حقیقت آن غافل و بیخبری. به آنچه که به سویش در حرکت هستی بیندیش.

دنیا را زندان خود قرار ده تا...

و نیز گوید: یا بنی اجعل الدنیا سجنك فتكون الآخرة جنتك. (539)

فرزندم! دنیا را زندان خود قرار ده تا آخرت بهشت تو باشد.

همچنین به فرزند خود گوید: یا بنی بع دنیاك بأخرتك تربحهما جمیعا و لاتبع أخرتك بدنیاك تخسرهما جمیعا. (540)

دنیاییت را به آخرتت بفروش که به بهره هر دو خواهی رسید، و آخرت را به دنیای خود بفروش که در هر دو زیان می کنی.

منابع

529- حدید (57) آیه 23.

530- تحف العقول، ص 406؛ اختصاص شیخ مفید، ص 331، با کمی تفاوت.

531- مكارم الاخلاق، ص 254.

532- ... فایك اءن تغتر بماتری من اخلاذ اءهلها الیها و تكالیهم علیها، و انما اءهلها كلاب عادیه و سباع ضاربه یهر بعضها علی بعض، باءكل عزیزها ذلیلها و كبیرها صغیرها، قد اءضلت اءهلها عن قصد السبیل و سلكت بهم طریق العمی و اخذت باءبصارهم عن منهج الصواب، فتاهوا فی حیرتها و غرقوا فی فتنتها وانخذوها ربا، فلعبت بهم و لعبوا بها و نسوا ماوراءها، فایك یا بنی اءن تكون قد شانتة كثره عیوبها، نعم معقله و اءخری مهمله قد اءضلت عقولها و ركبت مجهولها، سروح عاهه بواد و عث لیس لها راع یقیمها، رویدا حتی یسفر الظلام كان قد وردت الطعینه، یوشك من اءسرع اءن یؤ وب و اءعلم ان من كانت مطیه اللیل والنهار، فانه یسار به و ان كان لایسیر، اءبی الله الا خراب الدنیا و عماره للآخرة. تحف العقول، ص 74.

533- اختصاص شیخ مفید، ص 332.

534- بحار الاءنوار، ج 13، ص 412.

535- نور الثقلین، ج 4، ص 211.

536- بحار الاءنوار، ج 46، ص 230 - 231.

537- مجموعه ورام، ص 56؛ بحار الاءنوار، ج 13، ص 411، با اندکی تفاوت.

538- اختصاص شیخ مفید، ص 335.

539- همان، ص 332.

540- مجموعه ورام، ص 97.